

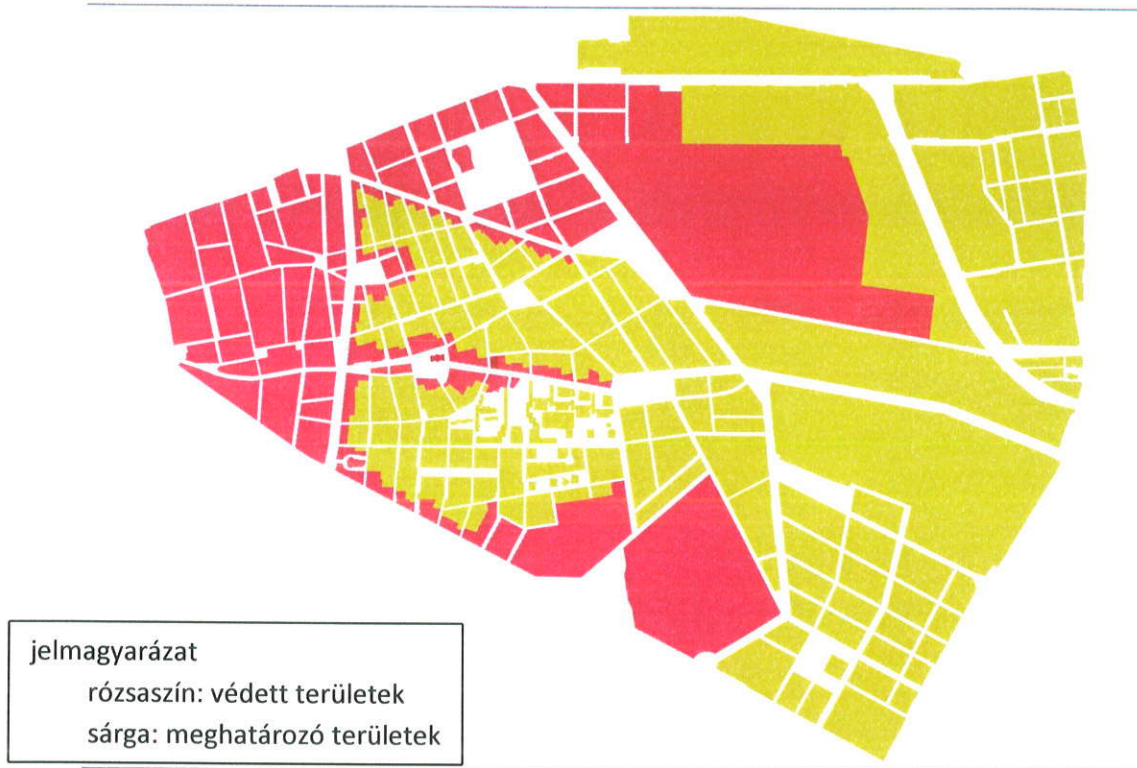
A TREFORT-KERT

A Trefort kert az újkori magyar felsőoktatás egyik legjelentősebb helyszíne. A nevét adó művelődéspolitikus, Trefort Ágoston a tizenkilencedik században szinte teljesen megreformálta a köz- és felsőoktatást, sokat tett a hazai művelődésügy érdekében, emlékéért a Campuson 1904 óta szobor is őrzi. Az 1635-ben Nagyszombat városában megnyílt, Pázmány Péter esztergomi érsek által alapított Egyetem hosszú vándorlást követően, az 1860-as évektől fokozatosan foglalta el helyét a területen. Az Egyetem a Múzeum körüli telket 1809-ben vette meg a Grassalkovich családtól, ahol az orvos- és gyógyszerészképzés segítése, valamint a hazai flóra megismertetése érdekében fűvészkertet alakítottak ki. A botanikus kert aranykorának az 1838-as pesti árvíz vetett véget, azonban a fűvészkert 1847-ig még e helyen működött. 1848-ban az Egyetemet, mint nemzeti intézményt a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium fennhatósága alá vonták, neve ekkoriban változott Királyi Magyar Tudományegyetemre. Az Egyetem az 1860-as években, az egyre bővülő oktatási kínálat, a növekvő hallgatói létszám miatt kinőtte az Egyetem-téri épületét, a szenátus ekkor határozta el, hogy az Egyetem tulajdonában álló, alulhasznosított telken új épületeket emeljenek. Az első épület a Vegytani Intézet, az Élettani Intézet valamint az Orvosi Kar számára – Wágner Károly tervei alapján – 1874-ben készült el. A Wéber Antal tervezte, Állat- és Ásványtani Intézetnek valamint a Fizikai Intézetnek otthont adó egyetemépületeket 1884-ben és 1886-ban adták át. Néhány évvel korábban ugyanitt épült fel a Magyar Királyi József Műegyetem főépülete és Kémiai Intézetének épülete is, melyeket a kor neves építésze Steindl Imre tervezett. A campus építkezési korszaka egy Hauszmann Alajos tervezte műegyetemi épületnek, valamint a kert leghíresebb, legkülönlegesebb épületének, a Petz Samu tervezte Gólyavárnak az átadásával zárult. A Trefort-kert a 19. század utolsó harmadától a mai napig a magyar felsőoktatás egyik legfontosabb színtere, jelenleg az 1950-ben Eötvös Lorándra átnevezett egyetem Bölcsészka található itt.

3. Az eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Eltérő karakterű területek lehatárolása

Két fő karakterre osztható fel Józsefváros, a védett és a meghatározó karakterű területekre. Az arculati kézikönyvben ezen két kategória mentén kerülnek bemutatásra a településképet befolyásoló arculati elemek.

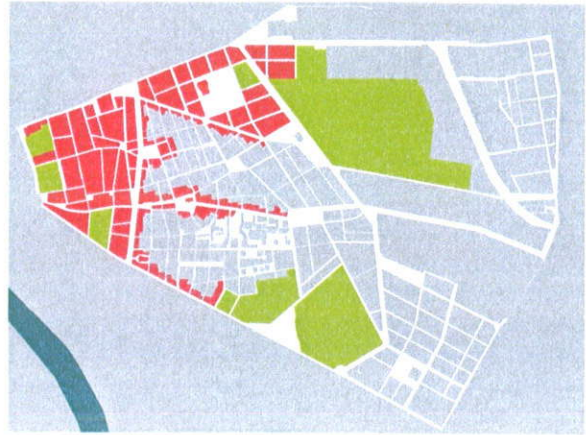

Handwritten signature and the number 131.

A különböző karakterű területek arculati jellemzői

VÉDETT KARAKTERŰ TERÜLET

A történelmi jelentőségű és a jelentős zöldfelülettel rendelkező intézményi karakterű területek védettek, a településképet leginkább meghatározó voltak miatt.

TÖRTÉNELMI JELENTŐSÉGŰ KARAKTER

PALOTANEGYED, NÉPSZÍNHÁZ NEGYED, BAROSS UTCA-, NÉPSZÍNHÁZ UTCA-, ÜLLŐI ÚT MENTI TÖMBÖK

A kerület legrégebben kialakult építészeti karaktere, a belvároshoz közeli Palotanegyed területén, valamint a Rákóczi úttól délre elterülő városrészben, a Népszínház negyedben maradt fent legegységesebben. Bár a két városrész karaktere megegyezik, a beépítés idejét vizsgálva azonban kiderül, hogy míg a Palotanegyed az 1860-as évek közepétől 1900-ig teljesen beépül, a Népszínház negyed – melynek alapja egy már tervszerűen, négyzethálóban kiszabályozott utcahálózati rendszer – rövidebb idő alatt, az 1890-es évektől 1914-ig épül be.

forrás: <https://www.google.hu/maps>

A **Palotanegyed** zárt sorú beépítési módban épült kisebb-nagyobb tömbjei egy-egy kisebb teret (Mikszáth tér, Lőrinc pap tér, Gutenberg tér) ölelnek körül. A szűk utcáiban álló két-, és háromemeletes eklektikus bérpaloták mellett a negyed kisebb terein a századfordulón megjelentek a négy-, vagy ötszintes térhatároló épületek. A kisebb utcákban (Horánszky u., Mária u.) a nagy bérházépítési kor előtti egy-, és kétemeletes korai eklektikus lakóházak utolsó példái láthatóak. Az utóbbi évek városfejlesztésének köszönhetően sok negyedbeli utca díszburkolatot kapott, új térelemek (padok, kandeláberok) kerültek kihelyezésre és egy-egy utcát csillapított forgalmúvá (Kőfaragó u., Mária u.), vagy sétáló utcává minősítették (Krúdy Gyula u. és Gyulai Pál u. egy-egy része), valamint sok utcát fásítottak (pl.: Bródy Sándor u., Röck Szilárd u.)

Szabó Ervin tér

A Baross utca és a Reviczky utca találkozásánál található tölcser alakú tér. Mivel a két utca a Kálvin térre már egy utcaként fut be ezért a tér nyugat felé összeszűkül. A tér keleti oldalán álló egyetlen térhatároló épület a Meinig Artúr tervezte Wenckheim-palota, mely a hazai neobarokk palotaépítészet egyik fő alkotása. A palota díszes kupolájával, valamint a földszinti kocsifelhajtójával és a kocsifelhajtót eltakaró gondosan kidolgozott kovácsoltvas kapuval díszített ovális rizalitja uralja a teret. A tér 1948-ig nem viselt nevet, akkor Szabó Ervinről, az épületben 1931-óta itt székelő Fővárosi Könyvtár igazgatójáról nevezték el. A palota előtt áll Szentgyörgyi István alkotása, a Magyar Igazság kútja, melynek felső talpázatán két nőalak, Justicia az igazságszolgáltatás, az erkölcsi erő istennője valamint egy Magyarországot ábrázoló fiatal nőalak áll. Justiciát bal kezében mérleget emel, jobb kezében kardot tart, a mellette álló szobor reménykedő tekintettel öleli át. A kút a trianoni békediktátum következményeként a magyar nemzetet ért erkölcsi és területi veszteségeknek állít emléket. A teret határoló épületek 1870-1890 között egységesen eklektikus építészeti stílusban, épültek. A tér északi oldalán álló fasor – lombfakadás után – a tér képét jelentősen megváltoztatja. A teret a közelmúltban térkövel borították és átadták a gyalogosforgalomnak, kedvezőbb irányba megváltoztatva ezzel a tér korábbi miliójét.

Üllői út

A Kálvin tértől a főváros határáig húzódó sugárút, Budapest leghosszabb főútvonala. Az útvonalon húzódik a kerület déli határának egésze, a Kálvin tértől a Könyves Kálmán körútig. A főút belső szakaszán – a Leonardo da Vinci utcáig – a zárt sorú beépítés jellemző mindkét oldalon, a külső szakaszon azonban – míg a ferencvárosi oldalon marad a zárt sorú beépítés –

Józsefvárosban a szabadon álló beépítés dominál. Az Üllői út mentén számos országos szintű intézmény található; itt áll a Magyarországi Evangélikus Egyház székháza, a Belső-és Külső Klinikák épületei, az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézete, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem épületei és az Orczy-kert, a SOTE Nagyvárad téri Elméleti Tömbje, valamint a Heim Pál Gyermekkorház. Az épületek vegyes építési kora miatt – főleg a külső szakaszon – a város képe igen változatos képet mutat. A Nagyvárad téri, 84 méter magas egyetemi épület az ország legmagasabb középülete, meghatározó településképi eleme a főútvonalnak.

Reviczky utca

A Szabó Ervin teret a Mikszáth Kálmán térrel összekötő rövid, macskaköves utca egyedi hangulatát a kétoldalt futó fasor és a múlt századforduló hangulatát idéző öntöttvas lámpaoszlopok adják. A keskeny, csillapított forgalmú utcában álló eklektikus épületekben számos közintézmény található. Az utca egységes magasságú térfala a Szentkirályi utcai sarkon megtörik, az itt álló Krisztus Király Plébánia egyemeletes kápolnája, és a mellette álló földszintes épület a környék szinte egyetlen és utolsó megmaradt alacsony épületei.

Mikszáth Kálmán tér

A Szentkirályi utca – Reviczky utca – Krúdy Gyula utcák által határolt tér már Józsefváros korai településszerkezetének is szerves része volt. Önálló térként a Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1900-ban ismerte el Reviczky tér néven. Mivel Mikszáth Kálmán élete utolsó éveiben az 1. számú házban élt, ezért a tér 1911-óta az író nevét viseli. Emlékét **Kallos Ede** emléktáblája és **Kocsis András** 1960-ban emelt mészkő szobra is őrzi. A tér Ny-K-i összeköttetést biztosít a Reviczky utca- Krúdy Gyula utca között, sokáig a teret a két utca közötti átmenő autóforgalom kettévágta. A gyalogosforgalomnak átadott tér közepén egy szökőkút található, a térfalak földszintjén hangulatos kávézók, éttermek sorakoznak.

A tér mediterrán hangulatát a határoló térfalak különleges kialakítású eklektikus homlokzatai, azok harmonikus pasztellszínei adják. Az itt álló épületek a lakófunkció mellett számos intézménynek adnak otthont; az 1. számú épületben működik Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kara, az 5. szám alatt a SOTE központi könyvtárának épülete áll, mellette az egyetem Fogászati és Szájsebészeti Oktató Intézete fogadja a hallgatókat és a betegeket.

Jan

Krúdy Gyula utca

A Mikszáth Kálmán tér és a József körút között, a XVIII. sz. végén kialakult utca egészen a XX. század közepéig a József utca része volt, mai nevét 1947-ben kapta. A hangulatos macskaköves utca Mikszáth Kálmán tér és a Horánszky utca közötti szakaszára a nyári időszakban vendéglátóhelyek teraszai állnak. A közelmúltban a Palotanegyed sétálóutcájává alakult utcaszakaszon számos kávézó, étterem, szórakozóhely nyílt, a helyek néhány év alatt a kerületbe látogató turisták kedvelt célpontjai lettek. Az elmúlt években az első utcaszakasz valamennyi utcai homlokzata megújult, a szépen felújított, világos, gazdagon díszített épületek világosabbá, barátságosabbá tették az utcát.

Lőrinc pap tér

A tér önálló területként először 1900-ban kapott nevet Scitovszky tér néven. Egy saroképület megszüntetésével létrejött teresedés északi oldalán 1909-ben avatták fel a városképet máig meghatározó, francia-neoromán történeti stílusú Jézus Szíve Templomot, mely a mögötte álló rendházzal a magyarországi jezsuiták tartományi központja. Félköríves ablakai, boltívei és díszítései neoromán jellegűek, de a főhajót támasztó támpilléres szerkezet a gótikát idézi. A téren áll annak a Zichy Nándor grófnak a szobra, akinek kezdeményezésére közadakozás indult a templom megépítésére. A fákkal, virágágyással övezett díszburkolatos téren áll az adventi időszakban Józsefváros betleheme.

Jan

136

Gutenberg tér

A Palotanegyed északi részén futó utcák csomópontja a Gutenberg tér, összesen 8 utca torkollik ide. A tér közepén áll dr. Fodor József az Országos Közegészségügyi Intézet egyik alapítójának szobra, melyet játszótér és kerítéssel körbevett kis fás park vesz körül. A tér két meghatározó épülete 4. szám alatt álló szecessziós stílusú, műemlék Gutenberg Otthon, valamint a vele szemben álló, 2. szám alatti hatemeletes impozáns bérpalota, melynek árkádos földszint homlokzata különleges térérzetet teremt. Az épület előtti térrészt a közelmúltban adták át a gyalogosforgalomnak.

Handwritten signature or mark.

Baross utca

A Szabó Ervin tértől az Orczy térig tartó főútvonal a kerület egykori főutcája a XVIII. (Stáció utca) századtól szerves fejlődés eredményeként jött létre. Erről tanúskodik útvonalának vezetése is, bár folyamatosan K-Ny-i irányú, többször vált irányt. Az utca mindig fontos közlekedési folyosó volt, a ma is forgalmas útvonal a belváros felől fokozatosan kiszélesedik. Míg a belső szakaszon az utcaszélesség átlagosan 16-17 m, addig a kifelé szélesedő utca a külső szakaszon már 35-37 m széles, ami alapvetően határozza meg az utcán közlekedők térérzetét. A Baross utcában egykor kereskedők kisiparosok üzletei műhelyei voltak, egy-egy díszes fa üzletportál máig őrzi az egykori nyüzsgő főutca emlékét.

Az utcakép az Orczy tér felé fokozatosan veszít városi jellegéből; a Horváth Mihály térig tartó szakaszon a belvárosra jellemző zárt sorú, 3-5emeletes többnyire eklektikus bérházak állnak, de itt találhatóak a Belső- Klinikák épületei, melynek szabadon álló épületei oldják a belső-Baross utca zártágát. Az útvonalon további számos településképileg meghatározó közintézmény található; ilyen a Szabó Ervin könyvtár, a Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal épülete, a Józsefvárosi plébániatemplom, vagy a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium épülete. A külső- Baross utcán még néhol megtalálhatóak a régi Józsefváros utolsó tanúépületei; a földszintes, egy-kétemeletes lakóépületek. A középső utcaszakasz városképét gyökeresen változtatta meg az 1970-es években épített Szigony utcai lakótelep, amely az utca hagyományos, alapvetően zárt sorú térfalait "felszakította", az utca déli oldalán nagyméretű, üres tereket hozva ezzel létre (pl.: Muzsikus Cigányok Parkja).

JW

Harminckettesek tere

Tölcsér alakú tér a Baross utca és a József körút találkozásánál. Kialakulása a XVIII. század végére tehető, az akkori Stáció utca itt vált ketté. Nevét a Mária Terézia által 1741-ben alapított 32. honvéd gyalogezred után kapta, aminek a téren álló – 1933-ban átadott – katonaszobor is emléket állít.

A tér elsősorban a nyugat-keleti irányú gépjárműforgalmat szolgálja ki, a széles sávok miatt a gyalogosforgalom szobor körüli területre és a járdákra koncentrálódik.

Horváth Mihály tér

A XVIII. század közepén kialakult tér Józsefváros főtere, több száz éve változatlan formában álló tölcsér alakja számos környékbeli utca csomópontja. Itt áll a kerület legnagyobb temploma, a Szent József plébániatemplom, mely alapvetően határozza meg a tér

képét. Az épület a Baross utca tengelyében, a tér északi részében áll. A templom előtt látható Pázmány Péter érsek egészalakos márvány szobra. A teret kettéválasztja a Baross utca, a déli területen két, jellegében eltérő térrész látható. A nyugati – térkövezett oldal – számos kerületi rendezvénynek ad otthont, de itt látható a tér névadójának, Horváth Mihály püspöknek emlékoszlopa is. A keleti, fás-ligetes részen játszótér és kutyafuttató áll. A zárt térfalat alkotó – többnyire lakó – épületek közül kiemelkedik a tér sarkán álló egykori Józsefvárosi Telefonközpont reprezentatív, monumentális épülettömbje.

Kálvária tér

A XVIII. század elején létrehozott téren állt a tér névadója, a józsefvárosi kálvária, mely Pest város egyik első kálváriája volt. A szabálytalan alakú téren halad át a Baross utca, mely a területet két részre osztja. A déli – nagyobb területen álló park és rendezvénytér a közelmúltban újult meg, a játszótér mellett kutyafuttatókat is kialakítottak. A téren álló épületek közül több földszintes, egyemeletes épület oldja a térfalak zártságát, az épületek párkánymagassága így igen változó képet mutat. A széles Baross utca elválasztó hatása miatt a tér elzártabb, kisebb északi részét kevesebben használják.

Rákóczi út

A VII. és a VIII. kerület határát alkotó, a Kiskörúttól a Baross térig húzódó széles sugárút, a főváros legjelentősebb nyugat-keleti irányú közlekedési tengelyének egy szakasza. Mai nevét az után kapta, hogy 1906-ban II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem hamvait ezen az úton kísérték a Szent István Bazilikától a Keleti pályaudvarig. A másfél km hosszú útvonal első harmadában látható a településképileg

meghatározó, az Uránia Filmszínház épülete, vagy a több mint kétszázötven éve itt álló Rókus kápolna és a mögötte álló kórházépület. Az egységes többségében eklektikus stílusú múlt századfordulós bérpaloták zárt térfalat alkotnak melyet vertikálisan a két oldalról

befutó utcák sarkain álló egy-egy magasabb épület, horizontálisan pedig a terek (Blaha Lujza tér, Baross tér) teresedések (Rókus kápolna előtti tér, Astoria) törnek meg. Az 1970-es évek elején a villamos vonal megszüntetésével vette kezdetét az a folyamat, ami miatt ma az utat a köznyelv csak városi autópályaként emlegeti. A nagy forgalomnak is köszönhető, hogy a korábban virágzó vásárlói kultúra, a kisüzletek sorra bezártak. Az összefüggő fasorok hiánya valamint a kevés gyalogos átkelőhely problémáinak megoldása a közeljövő városrendezési feladatainak egyike lesz.

Astoria

A Kossuth Lajos utca, a Kiskörút és a Rákóczi út találkozásánál álló kereszteződés a terület nem hivatalos neve. A hely az itt álló Astoria Szálló után kapta köznyelvi nevét. A három kerület határán álló csomópont józsefvárosi oldalán álló irodaház térbeli elrendezése tulajdonképpen az északi oldalon álló épület tükörképe. Az épületek, a sarkukon álló íves – szögletes, megemelt tömegekkel – a belváros felől érkezve a – a Rákóczi út első és meghatározó épületei.

Nagykörút

A Blaha Lujza tér és az Üllői úti csomópont közötti útvonal a Nagykörút leghosszabb szakasza. Kiszabályozásakor a József körutat az útjába eső két tér – a Harminckettesek tere és a Rákóczi tér – három részre tagolta. A József körút déli szakasza az egykori Serfőző utca vonalát követi, míg a Harminckettesek terétől északra összesen hét tömb átvágásával jött létre. Az 1880-1890-es években fokozatosan kiépült Nagykörút – e szakaszon is – az egységes városfejlődés eredményeként létrejött utcákat szakított meg, tömböket vágott két részre, melynek

eredményeképpen olyan különleges kialakítású bérpaloták épültek, melyeknek két, vagy három utcára nyíló homlokzata látható. A három- és négy emelet magas, eklektikus bérpaloták többnyire egységes párkánymagasságát,

a nagyobb csomópontokban álló épületek egykor – a II. világháborúig, vagy 1956-ig – álló kupolái tették változatossá. A József körút kialakulásakor emelt épületek többsége ma is áll, a XX. század történelmi viharaiban azonban néhány épület összedőlt, melyek helyén épült házak már egy másik kor építészetének lenyomatai. Ezek közé tartozik például a Corvin köz déli oldalán álló lakóház körüli épületszárnya, vagy a közelmúltban lebontott – Blaha Lujza téren álló – Sajtópalota helyén álló Europeum Bevásárlóközpont. Az egységesen 38 méter széles körút nagy részét az gépjármű- és villamos forgalom használja, a villamossíneket irányonként két-két forgalmi sáv és egy-egy parkolósáv határolja. A 7 méter széles gyalogos felületek belső oldalán fasorok adnak árnyékot. A közelmúltban elterjedté vált, hogy – a nagy gépjárműforgalom ellenére – az itteni vendéglátóhelyek teraszokat nyitnak a József körúton.

Blaha Lujza tér

Nevét a múlt századforduló híres színművésznőjéről, énekesnőjéről a „nemzet csalogányáról” kapta. A főváros és az ország egyik legforgalmasabb tere, több városszerkezeti jelentős útvonal csomópontja, a Rákóczi út a Nagykörút és a Népszínház utca kereszteződésében áll. Kelet felé kiszélesedő tölcseralakjának déli térfala tulajdonképpen a Népszínház utca folytatása. A terület háromnegyed részét a gépjárműforgalom és a tömegközlekedés használja (széles, többsávos utak, gépjárműparkolók). A gyalogosforgalom az aluljárón valamint a szigetszerűen elzárt központi térrészen keresztül megoldott. Itt található az az emlékoszlop mely az 1875-1965 között itt álló Nemzeti Színháznak állít emléket. Az eklektikus épületet a 2-es metró építése miatt bontották le. A tér déli részén áll az 1926-ban megnyitott Corvin Áruház, mely az ország első nagyáruháza volt. Tér felőli homlokzatát eltakaró alumíniumborítását 1966-ban kapta. A tér közepén álló mozaikos csobogót és környezetét délről két fasor határolja, melyek a terület egyetlen zöldfelületi elemei. A tér a közeljövőben a Fővárosi Önkormányzat támogatásával fog megújulni. Elsődleges cél a forgalmas csomópont gyalogosfelületi rendezése továbbá a környező utcák, városrészek forgalomtechnikai felülvizsgálata. A rekonstrukció a Rákóczi úton a Kazinczy utca és a Szentkirályi utca vonalától az Osváth utca vonaláig terjed a tervek szerint.

Rákóczi tér

A XVIII. század végén keletkezett tér a kezdetektől fogva vásártérként is működött, erre utalnak korábbi nevei is, Borjú piac (Kalber Markt), Borjú tér (Kalber Platz). Mai nevét 1874-től viseli. Keleti felében áll a tér arculatát meghatározó eklektikus Rákóczi téri Vásárcsarnok, melyet Budapest második vásárcsarnokaként 1897-ben adtak át.

A csarnok előtti zöldterület az M4 metróvonal építésével átalakult, a metró kijáratok épületei, játszótér valamint egy nagyobb vízfelület került kialakításra. A tér nyugati oldalán fut keresztül a József körút, az eklektikus bérpalotákkal körbevett városi tér zártsága a körút széles közlekedőfelületei miatt oldódik. A csarnok előtt található parkot csak a gyalogosok használják, a gépjárműforgalom a tér szélein bonyolódik.

A **Népszínház negyed** szélesebb utcáinak egységes eklektikus városképét csak a – 19. század végéig vásártérnek használt – négy tömb nagyságú, II. János Pál pápa tér töri meg. A Keleti pályaudvartól délre eső két tömbben a MÁV többszintes munkás- és tisztviselőtelepeket épített a századforduló környékén.

Népszínház utca

A XVIII. század elején létrejött – egykor külvárosi – utca (Keresztúri út), mai nevét 1874-ben, a Blaha Lujza téren akkor felépült Népszínház (később: Nemzeti Színház) után kapta. A Telekí térig húzódó széles utca a kezdetektől kereskedők, kézművesek, kisiparosok utcája volt. A térfalakat alkotó, egységes városképet alkotó 3-5 emeletes eklektikus és szecessziós stílusú lakóépületek nagyvárosi sugárút

